“Öldi Sultan Selim hayf ü diriğ
Hem kalem ağlasun ana hem tiğ.”

Kemal Paşazade

ÖTÜKEN 50 yıl
her zaman okunacak dergiler

MİLLÎ MECMÛA

SAYI 40

EYLÜL-EKİM **2024**
(2 ayda bir yayımlanır)

Ötüken Neşriyat A.Ş. adına
İmtiyaz Sahibi
Ertuğrul Alpay

Ötüken Neşriyat A.Ş.
Genel Yayın Yönetmeni
Göktürk Ömer Çakır

Baskı
Çınar Matbaacılık ve
Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad.
Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

Yıllık Abonelik Bedelleri
2024 yılı abonelik bedeli - **1000 TL**

Hesap Numaramız
Ötüken Neşriyat A.Ş.
Şube: Beyoğlu Şubesi 456
T. C. Ziraat Bankası
Hesap Nu: 48038437-5009
IBAN
TR73 0001 0004 5648 0384 3750 09

ISSN
2667-4637

WhatsApp
0554 499 90 57

İletişim
millimecmua@otuken.com.tr

Millî Mecmûa
Genel Yayın Yönetmeni
Yasin Usta

Editör
Ahmet Alperen Can

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Mustafa Kara
Prof. Dr. Mehmet Akif Okur
Prof. Dr. Levent Bayraktar
Prof. Dr. Erkan Göksu
Prof. Dr. İsmet Türkmen
Doç. Dr. Mehmet Kaan Çalen
Doç. Dr. Mehmet Akıncı
Doç. Dr. Murat Hanilçe
Dr. Yunus Emre Tekinsoy
Dr. Kemal Haykıran
Dr. Ali Ahmetbeyoğlu
Oğuzhan Murat Öztürk
Misli Baydoğan
Metin Savaş

Son Okuma
Fatih Orta

Grafik Tasarım
Mahmut Doğan

Ön Söz

Yavuz Sultan Selim, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihindeki en önemli figürlerden biri olarak, taht mücadelesi, hilafet meselesi, Çaldıran Savaşı ve Mısır seferi gibi kritik olaylarla anılmaktadır. 1512 yılında tahta çıkan Selim, sadece kendi saltanatını sağlamlaştırmakla kalmamış, aynı zamanda imparatorluğun geleceğini şekillendiren kararlar almıştır.

Taht mücadelesi, Selim'in saltanatı boyunca önemli bir tema olmuştur. Özellikle, kardeşi Ahmet'in tahta geçme girişimleri, Yavuz'un sert ve kararlı tutumunu pekiştirmiştir. Bu mücadele, Selim'in otoritesini pekiştirmesine ve devletin istikrarını sağlamasına olanak tanımıştır.

Hilafet meselesi, Selim'in politikalarının merkezinde yer alıyordu. Memlük Sultanlığı'nın yıkılmasıyla birlikte, Selim kendisini İslam dünyasının lideri olarak ilan etmiş ve bu unvanı kullanarak, imparatorluğun uluslararası prestijini artırmayı hedeflemiştir. Hilafet, sadece dini bir otorite değil, aynı zamanda siyasi bir güç simgesi haline gelmiştir.

Mısır seferi, Selim'in askeri dehasını en iyi şekilde gösterdiği olaylardan biridir. 1516'da başlayan sefer, Osmanlı'nın doğudaki en güçlü rakibi olan Memlük Devleti'nin fethine yol açmış ve bu zafer, imparatorluğun sınırlarını genişletmekle kalmayıp, hilafetin Osmanlı'nın eline geçmesini sağlamıştır. Bu sefer, Selim'in stratejik vizyonunun bir yansımasıdır ve onun askeri başarılarının yanı sıra diplomatik manevralarını da gözler önüne sermektedir.

Millî Mecmûa'nın tarihi kahramanlara hasrettiği dizisinde bu dosya, Yavuz Sultan Selim'in taht mücadelesi, hilafet meselesi ve Mısır seferi etrafında şekillenen tarihi yolculuğunu hatırlatmayı amaçlamaktadır. Selim'in mirası, sadece askeri zaferlerle değil, aynı zamanda siyasi ve dini liderlik vasfıyla da tarihte önemli bir yer edinmiştir. Umarız ki bu çalışmamız, okuyuculara Yavuz Sultan Selim'i ve onun dönemini yeniden değerlendirme fırsatı sunar.

İyi okumalar diler, emeği geçen hocalarımıza teşekkürlerimizi sunarız.

İÇİNDEKİLER

ATEŞ VE DEMİR *YAVUZ SULTAN SELİM HAN'I ÇEVRELEYEN FİKRÎ ORTAMIN OLUŞUMUNA BİR BAKIŞ*
KEMAL RAMAZAN HAYKIRAN
.....**06**

II. BAYEZİD İLE I. SELİM ARASINDAKİ TAHT MÜCADELESİ
RABİA YURDAKÖK
.....**18**

YAVUZ SULTAN SELİM'İN TAHTA ÇIKIŞ HADİSESİ
SEVDA OCAKTAN
.....**24**

SELİM-NÂMELER: YAVUZ SULTAN SELİM'İN EDEBÎ SALTANAT KAVGASI
DOĞUKAN BOZKURT
.....**33**

YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ HİLAFET TELAKKİSİ
FATİH YILMAZ
.....**50**

YAVUZ VE ŞÂH İSMÂİL– ÇALDIRAN
YILMAZ ÖZTUNA
.....**69**

YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ KIZILBAŞ MESELESİ
ÖZGE SALARGA ÖZDEMİR
.....**85**

ÇALDIRAN OVASI'NDA İKİ TÜRK: ŞAH/İSMAİL VE SULTAN/SELİM
SADULLAH GÜLTEN
.....**94**

YAVUZ SULTAN SELİM'İN ÇALDIRAN ZAFERİ SONRASI MISIR SEFERİ SEBEPLERİ VE MERCİDABIK-RİDANİYE MUHAREBELERİ
EMİRHAN YALÇIN
.....**105**

ATEŞ VE DEMİR *YAVUZ SULTAN SELİM HAN'I ÇEVRELEYEN FİKRÎ ORTAMIN OLUŞUMUNA BİR BAKIŞ*

KEMAL RAMAZAN HAYKIRAN*

Devlet içinde odak grupların oluşması ve paralel bir güç odağı oluşturarak meşru devletin yerine geçmesi teşebbüsü sadece modern devletlerin yaşadığı bir sorun değildir. Tarihi süreç içinde pek çok devletin bu tehdit ile karşı karşıya geldiği görülmektedir.

Şeyhlikten Şahlığa Bir Tehditin Ortaya Çıkışı

Devlet içinde odak grupların oluşması ve paralel bir güç odağı oluşturarak meşru devletin yerine geçmesi teşebbüsü sadece modern devletlerin yaşadığı bir sorun değildir. Tarihi süreç içinde pek çok devletin bu tehdit ile karşı karşıya geldiği görülmektedir. Bunlar içinde en dikkat çekenleri ve başarılı olanları arasında Şeyh Safiyüddin'in kurduğu ve Şeyh Cüneyd'in yaygınlaştırdığı bir tarikat olan ve Yavuz Sultan Selim Han devrinin en önemli konularından birini oluşturan Safaviyye tarikatının macerasıdır.

Safavi tarikatı, tarihin gördüğü sırlı ve siyasi hırslara sahip yapılar arasında özel bir yere sahiptir. Siyaseten dışlanmış Şiiliği ve itikâdi olarak miladı dolmuş olan kadim gelenekleri birbirleri ile buluşturup buradan milli bir kimlik yaratacak kapasite ve azime sahip olan bu tarikatın, gücü ele geçirme macerası da hayrete düşürecek bir hikâyeye sahiptir. Safeviler'de Şeyh Safi'den Cüneyd'e kadar mülayim Şiilik etkileri görülmekteydi. Fakat Cüneyd ile birlikte bu durum ziyadesi ile değişecekti. Amcası Cafer ile Şeyhlik makamı üzere rekabet eden ama başarılı olmayan Cüneyd Erdebil'i terk etmek zorunda kalarak Anadolu'ya geldi. Anadolu konar göçer ve çadırda yaşayan Türkmenler Müslüman olmalarına rağmen İslam'ı derinlemesine tanımıyorlardı. İslam'dan önce kendileriyle birlikte Türkistan'dan getirdikleri akide ve

* Doç. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.

II. BAYEZİD İLE I. SELİM ARASINDAKİ TAHT MÜCADELESİ

RABİA YURDAKÖK

II. Bayezid tahtı Şehzade Ahmet'e bırakmayı düşünse de payitahtta Şehzade Selim'in başarıları büyük yankılar oluşturmuştu. Yeniçeriler ve sipahiler Şehzade Selim'in askeri dehası ve stratejileri karşısında onun padişah olma ihtimalini daha çok önemsiyorlardı.

Giriş

Osmanlı Devleti monarşi ile yönetilen bir devlettir. Bu yönetim şeklinin doğal bir getirisi de padişah değişirken yaşanan taht kavgalarıdır. Osmanlı Devleti'ne genel olarak baktığımızda istisnai durumlar haricinde taht değişimlerinin çok çetin mücadeleler içerisinde gerçekleştiğini görmekteyiz. Bu taht mücadeleleri bazen şehzadeler arasında bazen de baba oğul arasında gerçekleşmiştir.

Osmanlı Devleti'nde 16. yüzyıla kadar bütün taht mücadeleleri şehzadeler arasında gerçekleşirken 16. yüzyıl ile birlikte ilk defa bir baba oğul arasında taht mücadelesi olduğu görülmektedir. Bu yüzyılda ilk defa baba oğul taht mücadelesi II. Bayezid ile I. Selim arasında gerçekleşmiştir. II. Bayezid ile I. Selim'in taht mücadelesi baba oğul arasında geçen ilk taht mücadelesi olma özelliğinden dolayı diğer mücadelelerden ayrı bir önem taşımaktadır.

1. I. Selim'in Taht Yolundaki Faaliyetleri

Osmanlı Devleti'nin dokuzuncu padişahı Yavuz Sultan Selim, şehzadeliği döneminde 1487 yılında Trabzon'da sancağa çıkmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 270). Trabzon Sancağı'nda 1510 yılına kadar sancakbeyliği yapmış ve sancağını yönetirken Osmanlı Devleti'nin sınırlarında gelişen birtakım olayları yönetmiş ve yönlendirmiştir (Uzunçarşılı, 1988, s. 238). Örneğin 1501 yılında Osmanlı Devleti'nin doğu

YAVUZ SULTAN SELİM'İN TAHTA ÇIKIŞ HADİSESİ

SEVDA OCAKTAN*

Kısa süren saltanatı boyunca önemli başarılara imza atan, Çaldıran'da, Mercidabık'ta, Ridaniye'de başarılı savaşlar yapmış ve halifeliğin Osmanlı Devleti'ne geçmesini sağlamıştı. Hazineyi tabir caizse ağzına kadar Yavuz'dan sonra kimse dolduramamıştı.

Yavuz, 1470 yılında babası II. Bayezid'in Amasya'da şehzadelik yaptığı sırada dünyaya gelmişti. Yavuz'un annesi Dulkadıroğulları Beyliği'nin hükümdarı olan Alaüddevle Bozkurt Bey'in kızı Ayşe (Gülbahar) Sultan'dır.[1]

Yavuz Sultan Selim, II. Bayezid Han'ın sekiz oğlundan biridir. Bu sekiz oğuldan Abdullah, Mahmut, Alemşah, Mehmetisimlerinde olanlar küçük yaşlarda vefat etmişti.[2] Şehzade Şehinşah ise Konya (Beyşehir) Sancağı'nda[3] iken Sultan II. Bayezid'in tahtı Şehzade Selim'e terk etmesine tam dokuz ay kala ölüm vuku' bulmuştu.[4] Hatta bu elem II. Bayezid'in -kırmızı etin fazla tüketilmesinden kaynaklanannikris ya da gut denilen hastalığının artmasına sebep olmuştu.[5]Yavuz Sultan Selim, II. Bayezid'in hayatta kalan üç oğlundan en küçüğüydü.

* Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Tarih Bölümü.

1 Feridun M. Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, b.4., İstanbul, Kapı Yayınları, 2019(?), s. 26; M. Hanefi Bostan, "Yavuz Sultan Selim'in Şehzâdelik Dönemi", İstanbul, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 40, 2019, s. 2.

2 Behset Karaca, "Safevî Devleti'nin Ortaya Çıkışı ve II. Bayezid Dönemi Osmanlı-Safevî İlişkileri", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 770.

3 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Şehinşah'ı Karaman Valisi olarak zikreder. Bkz. *Osmanlı Tarihi*, C. II, b. 7, TTK Yayınları, s. 238.

4 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, b. 7, TTK Yayınları, Ankara, s. 238.

5 Şerafettin Turan, "II. Bayezid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,* C. 5, İstanbul, 1992, s. 236. ve İbrahim Solak, Deniz Kurtboğan, "Yavuz Sultan Selim'in Taht Mücadelesi", *Tarih Okulu Dergisi*, S. XLVIII, 2020, s. 3035..

SELİM-NÂMELER: YAVUZ SULTAN SELİM'İN EDEBÎ SALTANAT KAVGASI

DOĞUKAN BOZKURT*

Selim-nameler, Şehzade Selim'in saltanatı ele geçiriş sürecinden başlayarak padişahlığı boyunca gerçekleştirdiği askeri ve siyasi faaliyetlere odaklanan İran'ın meşhur şehname geleneğinden esinlenmiş edebî yapıtlardır.

''Ve her kimseye evlâtlarımdan saltanat müyesser ola, Nizâm-ı Âlem için karındaşların katl eylemek münasiptir. Ekser ûlema dahi tecviz etmiştir. Anunla âmil olalar.''

Sultan II. Mehmed'in (Fatih), imparatorluğun kurumsal ve hukuki kimliğini belirleme gayesiyle tasarladığı meşhur kanunnamesinde yer verdiği bu sözler padişahın kendisinden sonra ortaya çıkabilecek olası taht kavgalarında hanedan üyelerine yol gösteren en dikkat çekici satırlardır. Bir rivayete göre Fatih Sultan Mehmed, 1481 senesine gelindiğinde büyük oğlu Şehzade Bayezid'i öldürmek, böylece diğer oğlu Şehzade Cem'in tahta geçişini sağlamak istemişti. Bunun temel gerekçesi ise oldukça basitti. Şehzade Bayezid'in çok fazla sayıda oğlu vardı (Abdullah, Alem, Şehinşah, Ahmed, Mehmed, Korkud, Mahmud, Selim) ve ileride bunlar arasında yaşanabilecek olası bir taht kavgası, nüvesi yeni yeni teşkil edilen imparatorluğu zaafa uğratabilirdi.

1509 senesine gelindiğinde Sultan II. Bayezid'in bilinen sekiz oğlundan yalnızca Ahmed, Şehinşah, Korkud ve Selim hayatta kalmıştı. Torun şehzadeler ise Anadolu'nun muhtelif sancaklarında, hatta Kırım Yarımadası'nda bulunan Kefe'de sancakbeyliği görevlerini sürdürüyorlardı. Bu, Osmanlı hanedanının o zamana değin yaşadığı en kalabalık dönemlerden birisiydi. II. Bayezid'in yaklaşık otuz yılı bulan salta-

* Araştırmacı/Tarihçi, Bahçeşehir Üniversitesi, Osmanlı ve Türk Tarihi Uygulama ve Araştırma Genel Koordinatörlüğü.

YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ HİLAFET TELAKKİSİ*

FATİH YILMAZ

Osmanlıların en başından beri edindikleri misyonla gazâ faaliyetlerine yönelmeleri İslam dünyasında saygı ve üstünlük elde etmelerine vesile olmuştur. Üstüne Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğuna son vererek pek çok İslam devletinin gerçekleştirmek isteyip de muvaffak olamadığı, İstanbul'u fethetmeleriyle İslam dünyasında siyasî nüfuz ve kudret sahibi olmuşlardır.

Giriş

Dokuzuncu Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim (1512-1520), babası II. Bayezid'in (1481-1512) ardından devletin başına geçmiştir.[1] Sekiz yıl gibi kısa bir sürede devlet içindeki karışıklıklara karşı tedbir alıp İran ve Mısır seferleriyle hâkimiyet alanını genişletmiştir.[2] Söz konusu dönem, içinde barındırdığı birçok tarihi olayla günümüz düşünce yapısına etki etmiştir. Osmanlı devleti ve onun özelinde Yavuz Sultan Selim'e yönelik bakış açısının şekillenmesinde hilâfet meselesinin önemli olduğunu düşünmekteyiz. Sultan Selim'in nihai hedefinin mevcut hâlifedenhilâfeti ve kutsalemanetleri devralmakolduğuşeklindeki tarih anlatımını pek çok yerde görmek mümkündür.[3] Bu algının oluşmasında tarihî vesikaların taraflı olarak kaleme alınması, devlet erkânına yaranma ve dönemin siyasî faaliyetlerinin meşru gösterilmesi gibi kaygıların bulunması dikkat çekmektedir. Devlet kademesinde üst düzey görevlerde bulunmuş ve eserleriyle günümüze ışık tutan önemli şahsiyetlerin devlet politikası gereği delil

* Journal of Analytic Divinity, Cilt: 4, sayı: 2, 2020, s. 54-70" künyesiyle yayımlanmış yazının gözden geçirilmiş versiyonudur.

1 Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târih-i Âl-i Osmân*, ed. Erhan Afyoncu, çev. Göker İnan, (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2019), 307-310.

2 Hadîdî, *Tevârih-i Âli Osman, çev. Necdet Öztürk* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, 1991), 405.

3 Namık Sinan Turan, *Hilafet: Erken İslam Tarihinden Osmanlı'nın Son Yüzyılına* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017), 3.

YAVUZ VE ŞÂH İSMÂİL-ÇALDIRAN

YILMAZ ÖZTUNA

Yavuz, idam ettirdiği iki ağabeyi ile on yeğeninin servetlerini Hazîne'ye almamıştır. Hepsini müteveffaların zevcelerine, kızlarına, analarına, yâni kanunî mirasçılarına vermiş, üstelik bunların hepsine maaş bağlatmıştır.

Yavuz ve Ağabeyleri (1512-1513)

Yavuz tahta geçtiği zaman, II. Bâyezid'in sekiz oğlundan ancak üçü hayatta bulunuyordu: Kırk iki yaşındaki Yavuz, kırk beş yaşındaki Ebu'l-Hayr Mehmed Korkut ve kırk altı yaşındaki Ahmed. Yavuz, üç kardeşin en küçüğü idi. Bunlardan Ahmed'in, müteaddit şehzâdesi vardı. Korkut'un yalnız iki kızı bulunuyordu. Yavuz'un bir tek oğlu Süleymân (ki şimdi velîahd-şehzâde olmuştu) ile birkaç kızı vardı. Fakat II. Bâyezid'in ölen oğullarının çoğu, arkalarında şehzâdeler bırakmışlardı. Yavuz'un bu yeğenlerinden bazılarının yaşları yirmiyi geçiyordu; hepsi yetişmiş şehzâde idiler.

II. Bâyezid'in bereketli nesli arasında Yavuz'un padişahlığını tanımayan ve açıkça saltanat iddia eden, eski velîahd-şehzâde Sultân Ahmed idi. Tabiî onun oğulları da amcaları Yavuz'u tanımıyorlardı. Sultan Korkut ve Yavuz'un diğer yeğenleri, Sultan Selîm'i padişah tanımışlardı. Yavuz, cülûsu sırasında İstanbul'da bulunan, kendisini tebrik ve kendisine bîat eden üç yaş büyük sevgili ve pek değerli ağabeyi Sultan Korkut'a kıyamamıştı. Korkut'un İstanbul'dan ayrılmasına müsaade etti. Korkut, kardeşi Sultan Selîm'den, Anadolu'da istediği sancakların kendisine verileceğine, bu sancakların iç idaresi hususunda hiç kimsenin müdahalede bulunmayacağına, bu sancakların gelirinden başka paraya ihtiyacı olursa, onun da İstanbul'dan padişah hazinesinden

YAVUZ SULTAN SELİM DÖNEMİ KIZILBAŞ MESELESİ

ÖZGE SALARGA ÖZDEMİR*

1514 yılında Şah İsmail ile Yavuz Sultan Selim arasında yaşanan Çaldıran Savaşı Osmanlı-Safevi ilişkilerinde sadece askeri yönden değil sosyal ve dini açıdan da önemli bir yere sahiptir.

16. yüzyılın ilk yarısı, Osmanlı Devleti'nin dini ve sosyal tarihi bakımından etkileri günümüzde de devam eden en önemli olayın meydana geldiği bir dönemi ifade etmektedir. Bu olay Osmanlı resmi vakayiname ve arşiv belgelerindeki kendine has anlamı ile Rafizilik veya Kızılbaşlık veya Alevilik olayı, ya da halk İslam'ının Sünnilik ve Kızılbaşlık olarak ikiye ayrılması olayını ifade etmektedir.

Bu olayı başlatan, 1501'de İran'da Safevi tarikatı şeyhliğinden, daha çok göçebe Türkmen nüfusuna dayanarak Safevi Devleti'ni kuran Şah İsmail'dir. Şah İsmail, rakibi olarak gördüğü Osmanlı Devleti'ni ancak içerden çökertebileceğini düşünüyordu. Bu düşünce ile On iki İmam Şiiliğine dayalı bir ideoloji propagandasını başarılı şekilde uygulayarak kısmen amacına ulaşabilmiştir. Bunun sonucunda da Osmanlı-Safevi çatışması kaçınılmaz bir hale gelmiştir.

Kızılbaşlığın Ortaya Çıkışı

Kızılbaşlık, İslami ve eski inançlarını tutucu bir şekilde koruyan konargöçer ve yarı göçebe halk içerisinde kendisini vergiye bağlayarak onları yerleşik hayata geçirmeye çalışan Osmanlı yönetimine karşı yaşadığı sosyo-ekonomik bunalımı kullanarak harekete geçiren Şii propagandanın etkisiyle meydana gelen yeni bir dini, siyasi ve sosyo-kültürel yapılanmadır.

Kızılbaşlık, sadece bir inanç farklılığının değil Anadolu'nun 15.

* Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi
ozgesalargaozdemir@gmail.com

ÇALDIRAN OVASI'NDA İKİ TÜRK: ŞAH/İSMAİL VE SULTAN/SELİM*

SADULLAH GÜLTEN**

Kardeşlerini bertaraf eden Yavuz Sultan Selim'in halletmesi gereken en önemli mesele, Safevîlerin Anadolu'da giderek artan propagandaları sonucunda çıkan büyük isyanlardı.

Hem Şah İsmail hem de Yavuz Sultan Selim zorlu bir serüvenden sonra tahta çıktı. İlki henüz 12 yaşındayken Safevî Devleti'ni kurdu. Diğeri ise 40 yaşında babasına baş kaldırarak tahtın sahibi oldu. Aslında Yavuz Sultan Selim'in taht için babasıyla mücadelesinin yolunu Osmanlı Devleti üzerinde emelleri olan ve bu emellerini gerçekleştirmek için Anadolu'da kendisine bağlı Kızılbaşları isyana teşvik eden Şah İsmail oldu. Buna karşılık Yavuz Selim, kardeşlerini ortadan kaldırıp hakimiyetini pekiştirdikten sonra ilk iş olarak Şah İsmail'in üzerine yürüdü. 23 Ağustos 1514'te Çaldıran Ovası'nda gerçekleşen savaşta iki Türk hükümdarı karşı karşıya geldi. Ali Ekber Sabir'in ifadesiyle bir kez daha *hem oku atan hem hedefte* olan yine Türkler oldu. Zira Şah İsmail'in ordusundaki Kızılbaşlar Rumlu, Avşar, Ereşli, Talişli, Dulkadirli, Ustaclı, Şamlı, Tekeli, Bayad, Çepni ve Karadağlı gibi Anadolu, İran, Irak, Azerbaycan ve Suriye'den giden Türkmenlerdi.

Şah İsmail ve Yavuz Sultan Selim

17 Temmuz 1487'de Erdebil'de doğan Şah İsmail, babası Haydar'ın 1488 yılında ölümünden sonra Akkoyunlular tarafından kardeşleri İbrahim ve Ali'yle İstahr Kalesi'ne hapsedildi. Burada yaklaşık dört yıl gözetim altında tutuldular. Dört yılın sonunda Akkoyunlu Sultan Yakub'un ölümüyle tahta geçen Rüstem Bey mücadele içinde oldu-

* Bu yazı aynı başlıkla daha önce şurada yayımlanmıştır: *Türk'ün Türk'le Savaşı*, Ed. Murat Özkan, Mesut Karakulak, Kronik Kitap, İstanbul, 2023, s. 276-287.

** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Alevi Bektaşi Kültürü Ana Bilim Dalı

YAVUZ SULTAN SELİM'İN ÇALDIRAN ZAFERİ SONRASI MISIR SEFERİ SEBEPLERİ VE MERCİDABIK-RİDANİYE MUHAREBELERİ

EMİRHAN YALÇIN*

Mercidabık Muharebesi'nde Memlük Sultanlığına ağır bir darbe vuran Yavuz Sultan Selim sonrasında Mısır'a giden yolda strateji gereği aşılamaz denilen Sina Çölü'nü ordusu ile birlikte başarıyla geçerek Mısır'a ulaşmış ve Ridaniye Muharebesi'nde Memlüklere son darbeyi vurarak tarih sahnesinden silmiştir.

Giriş

Yavuz Sultan Selim şehzadelik döneminde Trabzon'da vali iken Babası II. Bayezid'e Safevilere sefere çıkmak için mektuplar yollamıştır. II. Bayezid'in vezirleri devreye girerek Sultanı etkilemişler ve Yavuz'un bu girişimleri başarısız kalmıştır. 1512 senesinde babasını darbe ile tahttan indirip sultan olan Yavuz önce tahtını güvence altına almak için kardeşleri ile Korkut ve Ahmet'i ortadan kaldırmış ardından uzun zamandır üzerinde durduğu Safevi sorununa yönelmiştir.

Aslında o dönem Yavuz için en büyük risk oluşturan kişi Şah İsmail'in aksine Memlük Sultanı Kansu Gavri'dir. Ancak Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail'in propagandaları sebebi ile Anadolu ve Rumeli'de başlayıp zorlukla bastırılan isyanları göz önünde bulundurup bu meseleyi halletmeden Mısır üzerine yürümeyi riskli bulmuştur. Şayet sultanın beraberindeki ordu ile birlikte Mısır'a yürümesi demek Anadolu'nun Safevi işgaline müsaade etmek demekti. Bu riski dikkate alan Yavuz Sultan Selim, ilk olarak 23 Ağustos 1514 yılında Çaldıran Ovası'nda Şah İsmail önderliğindeki Safevi ordusunu mağlup etmiştir. Şah İsmail savaştan sağ olarak kurtulmuş ve bir süre saklandıktan sonra tekrar devletinin başına geçmiştir.

Yavuz Sultan Selim bu zafer sonrasında yeni hedefi olan Memlükler'e bağlı Dulkadiroğulları'na son vermiştir. Kendisine bağlı olan

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı